

Centrum pro výzkum
toxických látek
v prostředí

Bi6920

Vybrané nástroje ochrany životního prostředí - EIA a LCA

Doc. RNDr. **Petr Anděl, CSc.**
RNDr. Mgr. **Michal Bittner, Ph.D.**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inovace a rozšíření výuky zaměřené na problematiku životního prostředí na PŘF MU (CZ.1.07/2.2.00/15.0213)
spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky

1) Úvod – skupiny nástrojů ochrany ŽP

LCA – **pravidelná výuka v pondělí 9-11h**

2) Úvod do metody LCA a její struktura

3) Fáze I – definice cílů a rozsahu hodnocení

4) Fáze II – inventarizace

5) Fáze III – hodnocení environmentálních dopadů

6) Fáze III – metodika ReCiPe

7) Fáze IV – interpretace LCA

- 16-17.3.
 - 23.-24.3.
 - 30.-31.3.
- 10-17h, 8-13h

EIA - **výuka proběhne blokově ve dvou dnech:**

8) Úvod do hodnocení dopadů na ŽP

9) Metody hodnocení vlivů na životní prostředí

10) Veřejnost a ochrana životního prostředí

11) Proces posuzování koncepcí

12) Proces posuzování záměrů

13) Principy hodnocení dopadů na jednotlivé složky ŽP

Nástroje ochrany ŽP

„prostředky ovlivňování stavu životního prostředí“

a) **vlastní aktivity** (státu, krajů, obcí, mezinárodního společenství), tzv. technicko-organizační opatření
- plánování, realizace a financování činností ke zlepšení stavu ŽP (např.: péče o státní lesy a chráněná území, zřizování a provoz ČOV, městských parků, zvířecích útulků, ...)

b) **regulace (ovlivňování) chování dalších subjektů**
- přímá x nepřímá
- pozitivní x negativní (ve vztahu k subjektu, k ŽP vždy pozitivní)

Nástroje ochrany ŽP - rozdělení

- I. **Organizační a institucionální nástroje** (založení a kompetence institucí, legislativa)
- II. **Normativní nástroje**
 - z hlediska obsahu: zákazy, povolení, omezení, standardy, kategorizace ochrany, kontrola, sankce)
 - z hlediska formy: právní předpisy, správní akty, veřejnoprávní smlouvy, ...)
- III. **Koncepční (plánovací) nástroje**
- IV. **Ekonomické nástroje** (daně, poplatky, dotace...)
- V. **Informační nástroje** (výchova a osvěta)
- VI. **Dobrovolné nástroje** (EMAS, ecolabeling,...)

I. Organizační a institucionální nástroje

- systém **právních norem a koncepčních dokumentů** uplatňovaných v ochraně ŽP
- **zaštiťují všechny ostatní nástroje ŽP**, neboť z platných právních norem vycházejí všechny ekonomické, normativní a jiné nástroje, které se v praxi uplatňují

Instituce:

- Ministerstva - MŽP, MZ...
- Ústřední orgány státní správy - (SÚJB, BÚ)
- Specializované správní úřady s celostátní působností (ČIŽP)
- Veřejné stráže

ENV005 Politika a nástroje ochrany životního prostředí (chemické látky a odpady)

I. Organizační a institucionální nástroje

Veřejné stráže – zák. 114/1993 Sb. o ochraně přírody a krajiny

- Myslivecká stráž
- Lesní stráž
- Rybářská stráž
- Stráž přírody

Práva

- Požadovat prokázání totožnosti
- Zadržet osobu kde nelze zjistit totožnost a zavolat PČR
- Ukládat a vybírat pokuty
- Vstupovat na pozemky vlastníků v obvodu své působnosti

Povinnosti

- Prokázat se průkazem strážce a nosit služební odznak
- Dohlížet na dodržování právních předpisů v dané oblasti
- Oznamovat neodkladně závady , nedostatky, škody nadřízenému orgánů

Kdo nebo co je stráž přírody

Strážci přírody a jak je poznáte

V současnosti trochu opomíjenou a přesto významnou úlohu mají při styku s návštěvníky chráněných území strážci. Neboť právě oni znají dokonale terén a mnohdy jsou jedinými, kteří mohou poradit, pomoci ve svízelné situaci apod. U nás jsou lidé stále ještě zvyklí pohlížet na strážce jen jako na represivní složku, jakousi zelenou policii. Pokud nám podaří tento pohled trochu změnit, nevznikl (tento web ani Asociace strážců) zbytečně. [Více...](#)

Podmínky pro ustavení stráže přírody

Činnost stráže přírody, její poslání, povinnosti, oprávnění a povinnosti jsou uvedeny v zákoně č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny v platném znění a ve vyhlášce MŽP č. 395/92 Sb. Stráž přírody se skládá ze strážců a zpravodajů, které jmenuje a odvolává správa příslušného CHKO, národního parku či Krajský úřad (pro území mimo CHKO a NP) - www.ochranaprirody.cz . [Více...](#)

KODEX strážce přírody

- 1) Strážce svým vystupováním na veřejnosti reprezentuje státní ochranu přírody.
- 2) Strážce je loajální k orgánu, který jej ustanovil - ve styku s veřejností zastává názory OOP.
- 3) Strážce při plnění svých povinností zachovává důstojnost - svou vlastní i osob, se kterými přichází do styku.
- 4) Strážce je aktivní v přístupu ke svěřeným úkolům i k návštěvníkům.
- 5) Strážce zná svěřené území, jeho hodnoty a seznamuje s tím i druhé.
- 6) Strážce dbá na průběžné zvyšování své kvalifikace (vč.jazykové) i udržování fyzické kondice.
- 7) Strážce upřednostňuje podání informace a poučení před sankcí.
- 8) Strážce vystupuje rozhodně a profesionálně.
- 9) Strážce usiluje o dobré vztahy s místní komunitou - obyvateli, hospodařícími subjekty a orgány veřejné správy.
- 10) Strážce ve službě je vždy řádně ustrojen a upraven.

Přijato valnou hromadou Asociace strážců dne 9.4.2010 v CHKO Moravský kras.

II. Normativní (administrativní) nástroje

- založeny na donucovací pravomoci orgánů státní správy
- stěžejní prvek politiky ochrany ŽP
- tzv. **přímé nástroje** (x nepřímé - ekonomické nástroje)

- 1) **nařízení** (zákazy a příkazy), př. co lze vypouštět do vod
- 2) **limity** (věcné, časové), př. emise do ovzduší, vod, půd
- 3) **standards** a technické normy, př. auta, domy...

Výhody - radikálně a rychle vyřeší určitý problém ŽP

Nevýhody - neberou ohled na specifika znečišťovatelů

- nemotivuje znečišťovatele pozitivně
- tvrdé dopady si obvykle vyžádají také hodně výjimek (tím omezena účinnost i smysl nařízení)

III. Ekonomické nástroje – **negativní st.**

- působí na znečišťovatele **nepřímo** prostřednictvím trhu
- cílem je také zajištění prostředků k ochraně ŽP (viz bod 2)

1) nástroje fungující na principu **internalizace externalit**

- negativní stimulace (snaha omezit takové jednání)

a) poplatky → většinou příjmem SFŽP a státního rozpočtu:

- za znečišťování ŽP (emise - vzduch, voda, skládky, OEP)
- za využívání přírodních zdrojů (vody, dřeva, nerosty)
- uživatelské poplatky (poplatek ze psa, elektronika - PHE)

b) daně - k ochraně ŽP

- silniční daň, mýtné, spotřební daň z uhlovodíkových paliv
- ekologická daňová reforma

c) **sankční platby** - pokuty

III. Ekonomické nástroje – pozitivní st.

2) nástroje představující **příspěvky k nákladům** na zamezení znečištění ŽP:

- pozitivní stimulace (podpora toho, co je žádoucí)

a) daňové úlevy (v rámci DPH, daní z příjmů, silniční daně, daně z nemovitostí, daně z elektřiny o OZE...)

b) finanční podpory (granty, dotace, půjčky)

c) zálohové systémy (akumulátory, lahve)

d) environmentální pojištění

- **pojištění odpovědnosti za škodu na ŽP** - obvykle se nevztahuje na škody na ŽP samotném, na biodiverzitě a nezahrnuje náklady na sanace

- **pojištění sanačních nákladů**

- **pojištění při dopravě** – kryje nehody při dopravě nebezpeč. látek

- **pojištění skládek** – pojištění provozovatelů skládek

III. Ekonomické nástroje – zhodnocení

Výhody:

- Tržní konformita
- Nižší náklady regulace
- Ekonomická efektivnost
- Inovativnost

Nevýhody:

- Nejistý výsledek
- Omezený věcný dopad
- Zátěž „nevinných“ (např. EDR)

IV. Koncepční nástroje

- z povahy životního prostředí – nezbytnost **dlouhodobých** a **komplexních** řešení
- odborný, dlouhodobě a rámcově formulovaný, komplexně pojatý dokument lidského směřování
- jedná se o projev principu **prevence a UR**
- potřeba koncepcí jako **rámců pro další činnost** veřejné správy / regulovaných subjektů
- obecný obsah koncepcí:
 - popis a hodnocení stavu
 - analýza problémů a rizik
 - definice cílů
 - návrh opatření a nástrojů
- uplatnění: téměř ve všech oblastech ochrany ŽP

IV. Koncepční nástroje – druhy a formy

1) politiky

- dlouhodobé, obecné, rámcové, podklad pro veřejnou sféru
 - např.: Státní politika ochrany ŽP ČR

2) plány

- středně-dlouhodobé, konkrétnější
 - např.: územní plán, plán odpadového hospodářství ...

3) programy

- krátko-střednědobé, konkrétní soubor opatření
 - např.: program zlepšení kvality ovzduší města Brna, X

4) koncepce

- např. Koncepce ochrany přírody a krajiny JČK

IV. Koncepční nástroje – závaznost

1) pro vlastní činnost **veřejné správy**

- forma: interní akty

- např.: Státní politika ochrany životního prostředí

2) pro **navazující rozhodování** správních orgánů

- forma: zpravidla nařízení či o.o.p.

- např.: územní plán, plán odpad. hosp. kraje/obce

3) přímo pro **adresáty**

- forma: zprav. správní akt („hromadné rozhodnutí“)

- např.: lesní hosp. plán, plán odpad. hosp. původce

IV. Koncepční nástroje – uplatnění

A) ochrana složek životního prostředí

- plány péče o zvláště chráněná území
- plánování v oblasti vod
- plány a programy v ochraně ovzduší
- lesní hospodářské plány, lesní hospodářské osnovy

B) regulace zdrojů znečišťování

- plány odpadového hospodářství (ČR, kraje, obce, původce)

C) předcházení rizik

- havarijní plány
- povodňové plány

IV. Koncepční nástroje – jaký budou mít dopad?

Zjistíme pomocí zák. č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí – EIA

- posuzování vlivů koncepcí a územně plánovacích dokumentací na ŽP (**SEA** – Strategic Environmental Assessment)
- posuzování vlivů záměrů na ŽP (**EIA** – Environmental Impact Assessment)
- záměry - stavby, činnosti a technologie uvedené v příloze zák.

V – Informační nástroje

A) Výchovně-vzdělávacího charakteru

- soubor **nepřímých** nástrojů (zachovávají možnost volby)
- pozitivní / negativní motivace
- **utváření názorů a postojů**
- různé cílové skupiny
- provádějí: veřejná správa, **školy**, neziskové organizace, ...
- stát: podpora metodická, finanční
- např. **Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR - EVVO**

**AKTUÁLNÍ NABÍDKA
VÝUKOVÝCH PROGRAMŮ EVO
pro mateřské školy**

V – Informační nástroje

Státní program Environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty v ČR - EVVO

- Základní strategický dokument zajišťující dlouhodobý rozvoj EVVO v ČR. Členění:

1) východiska

2) komentář současného stavu

3) potřebné úkoly pro cílové skupiny rozdělené do čtyř částí:

- veřejná správa
- děti, mládež, pedagogové, odborní pracovníci
- EVVO v podnikové sféře
- informace, osvěta, poradenství pro veřejnost

4) prognóza dopadů a vlivů EVVO v různých rovinách jeho uplatnění

V – Informační nástroje

B) Informativního charakteru - registry apod.,

- např. Integrovaný registr znečišťování - IRZ

The screenshot shows the homepage of the Integrated Register of Air Pollution (IRZ). At the top, there is a banner with the IRZ logo and the text "INTEGROVANÝ REGISTR ZNEČIŠŤOVÁNÍ" and "Ministerstvo životního prostředí České republiky". Below the banner is a navigation menu with links: "O IRZ", "LÁTKY V IRZ", "OHLAŠOVÁNÍ", "DOKUMENTY", "DŮLEŽITÉ POJMY", "REGISTRY ZNEČIŠŤOVÁNÍ", "ROZPTÝLENÉ ZDROJE", "KONTAKTY", "SLUŽBY". The main content area is divided into three columns: "O IRZ", "PRO PROVOZOVATELE", and "PRO VEŘEJNOST". Each column contains a list of links and a "více informací..." link. At the bottom, there is a search bar and a footer with the text "Vítejte na stránkách integrovaného registru znečišťování životního prostředí".

IRZ INTEGROVANÝ REGISTR ZNEČIŠŤOVÁNÍ
Ministerstvo životního prostředí České republiky

[O IRZ](#) [LÁTKY V IRZ](#) [OHLAŠOVÁNÍ](#) [DOKUMENTY](#) [DŮLEŽITÉ POJMY](#) [REGISTRY ZNEČIŠŤOVÁNÍ](#) [ROZPTÝLENÉ ZDROJE](#) [KONTAKTY](#) [SLUŽBY](#)

O IRZ

- Právní předpisy
- Kompetence jednotlivých orgánů veřejné správy
- Jaké látky se do IRZ ohlašují

[více informací...](#)

PRO PROVOZOVATELE

- Základní informace o IRZ
- Právní předpisy
- Příručka pro ohlašování
- Ohlašované látky

[více informací...](#)

PRO VEŘEJNOST

- Základní informace o IRZ
- Jaké látky se do IRZ ohlašují
- Kdo ohlašuje do IRZ
- Důležité pojmy

[více informací...](#)

● Vyhledávání v datech IRZ
● [VYHLEDÁVACÍ SYSTÉM](#)

Vítejte na stránkách integrovaného registru znečišťování životního prostředí

VI. Dobrovolné nástroje

- umožňují subjektům vzít na sebe při výkonu podnikové činnosti závazek šetrnějšího přístupu k životnímu prostředí, než vyžadují právní normy
- ekoznačení
- EMAS / ISO14001
- čistší produkce
- LCA – analýza životního cyklu výrobku

ENV015 Udržitelný rozvoj I - úvod do problematiky a globální výzvy

Dopady politik (nástrojů) ochrany ŽP

- dopady na ekonomiku a její subjekty – **vždy**
- V **krátkodobém pohledu** zpřísnění podmínek ochrany ŽP může zvýšit **náklady** podniků
 - = přechodné omezení produkce a investičních aktivit (i v národním měřítku)
 - = omezení výroby zvýší **nezaměstnanost** v regul. odvětvích a nižší výnos veřejných rozpočtů z daní
 - = negativní dopad na **konkurenceschopnost** podniků v mezinárodním měřítku (pokud přijato jednostranně)

Dopady politik (nástrojů) ochrany ŽP

- V **dlouhém pohledu** dochází k **podpoře rozvoje** env. šetrnějšího podnikání
 - = zvyšování produkce, investic i zrychlení ekon. růstu
 - = nové zaměření podniků na ekol. šetrnější výrobky, služby a technologie může vést k objevení **nových trhů**.
 - = při zavádění ekol. poplatků může být nižší výnos z daní kompenzován **příjmem z poplatků**
- Politika ŽP má významné efekty v **sociální oblasti**
 - = nástroje mají **různý dopad** na různé skup. obyvatel
 - = před zavedením nového nástroje (či změnou stávajícího) je nutné **zhodnotit dopady** a zajistit, aby nedošlo k neúměrnému zvýšení životních nákladů či zátěží firem

